

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Методичні вказівки

до самостійної роботи з курсу «Соціологія»
для студентів економічних спеціальностей
денної форми навчання

Затверджено
на засіданні кафедри
«Економічна теорія»
Протокол № 6
від 25 листопада 2003 р.

Краматорськ 2004

УДК 33. 041

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Соціологія» для студентів економічних спеціальностей денної форми навчання / Укл. В.Б. Мішура. – Краматорськ: ДДМА, 2004. – 60 с.

У методичних вказівках міститься інформація про цілі та задачі вивчення дисципліни «Соціологія» у процесі підготовки фахівців економічного профілю, вимоги до самостійної роботи студентів і її основних напрямків, а також методичні рекомендації, тематика і вимоги до написання рефератів. Представлено тестові завдання, приклади виконання практичних завдань, література до досліджуваних тем курсу, а також питання, що виносяться на залік.

Укладач	Мішура Віталій Борисович, асистент
Рецензент	Болотіна Євгенія Валеріївна, ст. викладач, кандидат філософських наук
Відповідальний за випуск	Гаршина Ольга Костянтинівна, доцент, кандидат економічних наук

ЗМІСТ

Вступ	4
Мети, задачі і функції курсу «Соціологія»	5
Організація самостійної роботи студентів і індивідуальної роботи викладача зі студентами	9
Методичні вказівки до підготовки рефератів	10
Методичні вказівки по роботі із ситуаційними вправами («CASE STUDY»)	12
Кейс «КОНФЛІКТ	16
Кейс «ВІДЕОТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ»	18
Комплексне тестування за курсом «Соціологія»	21
Досліджувані теми в курсі «Соціологія»	29
Контрольні питання, що виносяться на залік	42
Приклади практичних завдань	45

ВСТУП

Курс «Соціологія» з 1993 року є обов'язковим навчальним предметом у системі вищого утворення України. Вивчення соціології допоможе сформувати в майбутніх фахівців соціологічне мислення і культуру, надасть їм необхідну допомогу в збагненні сутності і змісту складних соціальних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, у виявленні причин і джерел їхнього виникнення, у з'ясуванні природи різних соціальних конфліктів і пошуку адекватних шляхів їхнього подолання і дозволу, а крім того – у виробленні, прийнятті і реалізації ефективних управлінських рішень, спрямованих на нормальне функціонування і подальший розвиток соціальних об'єктів в умовах ринкової економіки.

Самостійна робота студентів є необхідною складовою частиною засвоєння навчального матеріалу по дисципліні.

Вона передбачає:

- вивчення лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- підготовку до семінарських і практичних занять по дисципліні;
- виконання індивідуальних практичних завдань;
- рішення тестів і проблемних ситуацій за курсом;
- проведення соціологічних досліджень по заданій проблемі;
- підготовку реферативних виступів по окремих проблемах курсу;
- використання комп'ютерів для розрахунку результатів соціологічних досліджень, оформлення рефератів і виступів;
- підготовку до заліку за курсом.

При самостійній роботі студентам необхідно:

- звернути увагу на нові терміни і поняття, для чого необхідно складати глосарій по кожній темі;
- зв'язувати отримані знання з реальною дійсністю в процесі рішення тестів, ситуацій;
- досягати з'ясування причин спадкоємних зв'язків, що характерні для соціологічних явищ, при написанні рефератів, доповідей, виступах на семінарських заняттях;
- вивчити і законспектувати перераховані нижче питання для самостійного вивчення.

МЕТИ, ЗАДАЧІ І ФУНКЦІЇ КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ»

Однієї з важливих суспільних дисциплін, преподаваних у вузах, є соціологія. У процесі викладання цієї дисципліни накопичений великий досвід, йде процес його осмислення.

Однієї з перших проблем вивчення соціології у вузі є з'ясування об'єкта (змісту) і предмета (сутності) соціології.

Соціологія – наука про суспільство. Це найбільш загальне визначення цієї дисципліни, суспільство вивчають і інші науки. Аналізуючи підручники, навчальні посібники, статті по соціології, програми різних вузів, дійдеш висновку, що поки ще немає єдиного підходу до об'єкта соціології, її предметові. І це не випадково. Соціологія як наука виникла в середині ХІХ століття. За цей період часу об'єкт і предмет соціології безупинно мінялися, з однієї сторони уточнювалися, що супроводжувалося відділенням соціології від філософії, з іншого боку – у міру нагромадження соціального знання відбувався ріст числа концепцій теоретичної соціології, що обумовлювало різні підходи до визначення об'єкта соціології.

У сучасному суспільно-політичному житті заходу фігура соціолога вже давно стало необхідним елементом без якого суспільство не зможе нормально розвиватися. Суспільство, як і людина, схильне до здорового способу життя, але в стані хвороби, єдиним «доктором», здатним досить особисто поставити діагноз, є соціолог. Сьогодні вже неможливо представити демократично орієнтоване суспільство, його культуру поза достатнім рівнем розвитку соціології як науки. Західні країни на тривалому етапі розвитку пізнали не тільки теоретичну цінність соціологічних знань, але їхню практичну значимість. У розвитку прикладних соціологічних досліджень у розвинутих державах сучасного світу вкладаються величезні засоби. Досить сказати, що в США на проведення соціологічних досліджень щорічно затрачається сума в 2 мільярди доларів. При цьому половину цих засобів надає бюджет, а іншу – приватний бізнес. Сьогодні без соціологічної експертизи в США не приймається жодне скільки-небудь важливе рішення в будь-якій сфері громадського життя. У результаті інтенсивного розвитку соціологія перетворилася в точну науку.

В Україні, що обрала шлях демократичних реформ із метою побудови правової соціальної держави, соціологія поступово займає міцні позиції в справі вивчення соціальних відносин.

Засвоєння студентами вищих навчальних закладів країни основ соціологічної науки, дозволить їм упевнено використовувати в майбутньому не тільки професійні службові обов'язки.

Серед функціональних задач викладання соціології виділяють:

- прикладну функцію (оволодіння студентом навичками соціологічного дослідження);

- професійну (оволодіння студентом знаннями і навичками керування трудовим колективом);

- комунікативну функцію (роль соціології у формуванні в студентів навичок спілкування з людьми);
- функцію, що соціалізує, (роль соціології в самопізнанні, самоідентифікації і саморозвитку особистості студента);
- світоглядну функцію (роль соціології в розумінні сучасних проблем суспільства і визначенні свого місця і своєї ролі в суспільних утвореннях).

Прикладна функція соціології. Основна задача вивчення курсу соціології в тім, щоб кожен студент не тільки ознайомився з предметом соціології, але і взяв участь у якому-небудь соціологічному дослідженні. Головна мета полягає в тім, щоб студент знав і розбирався в соціологічних термінах, поняттях і теоріях; вмів організувати і провести соціологічне дослідження.

Познайомивши з методикою соціального дослідження, студент навчиться краще розбиратися в соціологічній інформації, навчиться аналізувати події, що відбуваються навколо, зможе краще довідатися себе. Прилучення студентів, майбутніх фахівців до методів наукового аналізу соціального життя вирішує і таку задачу, як підвищення ефективності професійної праці, особливо прийняття управлінських рішень, регулювання міжособистісних відносин у колективі.

Професійна функція соціології. Розглядається в двох аспектах: по-перше, з позиції технізації змісту, налагодження зв'язків із профілем підготовки фахівця, зв'язку з факультетом, по-друге, з погляду підготовки до управлінської діяльності.

Технізація соціології відбувається на основі профілювання викладання курсу, з урахуванням спеціальності, який опановують студенти на факультеті. Підготовка до управлінської діяльності, розвиток навичок роботи з людьми – основна задача соціології.

Найбільш ефективними формами оволодіння знаннями і навичками керування є ділові ігри, дискусії, моделювання практичних ситуацій.

Комунікативна функція соціології. Основна задача курсу соціології полягає в тому, щоб дати студентам ті знання, що допомогли б їм у спілкуванні з людьми, з майбутніми колегами; тому що соціологія — наука про суспільство і про взаємини людини і суспільства, то курс соціології повинний розкрити всю повноту взаємин людей у різних групах, будь це студентська група, трудовий колектив або звичайна родина; для цього приділяється більше уваги таким темам, як «Малі групи», «Трудові колективи», «Родина», «Конфлікти в малих групах», «Особистість і її характер».

Функція соціології, що соціалізує. Функція соціології, що соціалізує, допомагає студентові пізнати себе, ідентифікувати себе як особистість, знайти своє місце в суспільстві, визначити стратегію свого розвитку і самовдосконалення. Знання соціології про пристрій суспільства і законах взаємодії особистості і суспільства, про нові можливості для самореалізації особистості дають поштовх для самовиховання до саморозвитку особистості.

Світоглядна функція соціології. Ця функція завжди була прерогативою суспільних наук. На основі формування системних представлень про картину

світу, про взаємодію суспільства і природи, людини і техніки, людину і людину вона дає можливість студентові орієнтуватися в навколишнім житті.

Особливо зростає її значення в переломні етапи розвитку суспільства. Соціологія як ніяка інша суспільна наука здатна показати шляхи, що коштують перед суспільством проблеми і, їхнього рішення. Соціологія не тільки допомагає студентам усвідомити проблеми, що коштують перед суспільством, але і показує шляхи виходу з глибокої формаційної і цивілізованої кризи, розкриває місце і роль фахівця в суспільному і технологічному прогресі України. Ця сторона світоглядної функції соціології має своєю метою виховання соціальне активних особистостей, здатних змінити, перетворити і поліпшити суспільство. Знаючи сучасний стан суспільства, визначивши його проблеми, можна прогнозувати подальший розвиток і тим самим одержати можливість хоч у якомусь ступені керувати суспільством. Соціологія покликана стати інструментом прогнозування не тільки розвитку суспільства, але і соціальних груп і класів, поведження особистості. На соціології лежить підвищена відповідальність у наданні студентам допомоги в пошуку сенсу життя в умовах соціальної аномії. Стан аномії, пережите суспільством у зв'язку з виникненням ідеологічного і морального вакууму, втратою або знецінюванням відкритих орієнтирів, а також у зв'язку з тим, що нові цінності до ідеали або ще не засвоєні або є недосяжними для молоді – усе це робить світоглядну функцію соціології особливо важливою у виробленні життєвих цінностей студента.

У цілому, кінцевим результатом вивчення курсу повинне стати формування соціологічної культури, що включає в себе цілісне соціологічне представлення про суспільство і процеси в ньому що відбуваються, розуміння свого місця а цьому суспільства, оволодіння методами соціологічного дослідження, щоб людина не залишалася осторонь від процесів, що відбуваються в суспільстві, а намагався і вмів активно впливати, на них.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ

Форми організації самостійної роботи студентів і індивідуальної роботи зі студентами (для студентів денної форми навчання)

№	Форми СРС і ІРС		Форма контролю	
	Внеаудиторна робота	Індивідуальна робота з викладачем	Аудиторний контроль викладача	Самоконтроль студентів
1.	Підготовка до семінару	Консультації: Індивідуальні , Групові (розгляд типових питань)	Програмований контроль (тести) усне опитування, обговорення	Тестування
2.	Самостійне вивчення окремих тим	Консультації	Колоквіум Експрес-опитування	Тестування
3.	Підготовка реферату	Узгодження плану і списку літературних джерел Резензування	Захист (виступ)	
4.	Робота з літературою за курсом	Співбесіда	Вибірковий	Оформлення тез (висновків)
5.	Проведення соціометричного дослідження	Консультації, обговорення методики	Захист на семінарі. Обговорення й інтерпретація результатів	Оформлення аналітичного звіту (резюме)
6.	Ситуаційні справи (кейси)	Консультації	Презентація	Обґрунтування обраного варіанта рішення
7.	Проведення опитування на задану тему (анкетування, інтерв'ю)	Узгодження програми дослідження. Твердження анкети (програми інтерв'ю)	Обговорення результатів	Оформлення аналітичного звіту (резюме)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Одним з видів самостійної роботи студентів є підготовка реферату.

Реферат повинний показати знання студентів основних категорій сучасної соціології, найбільших соціологічних шкіл, що відповідають публікацій. При оцінці реферату особливе значення надається самостійності мислення, новим прикладам, роботі з літературою (книгами і публікаціями), що не входять у рекомендований список літератури.

При роботі з першоджерелами варто уникати прямого конспектування тексту, а зосередити увагу на коментуванні, тобто на викладі власних поглядів по розглянутому матеріалі. Однак цитування (оформлене посиланнями) також може використовуватися для аргументації або формулювання думки автора.

Реферат належний мати чітку структуру. Початок реферату – *план (зміст)*, що складається з *розділів і підрозділів*, що відповідають заголовкам і підзаголовкам у тексті. За змістом (планові) впливає *введення*: постановка мети, задач, визначення границь дослідження теми. *Основна частина* поетапно розкриває тему реферату. Наприкінці оформляються *висновки*, показуються напрямки подальшого розвитку теми. Завершується реферат *списком використаних джерел* (оформленим у встановленому порядку).

У ході роботи над рефератом передбачається консультування викладача: обговорення напрямку наукового пошуку, узгодження плану (змісту) і ін. Реферат, прорецензований викладачем, виноситься на захист і обговорення в аудиторії.

Обсяг реферату – 10-12 сторінок тексту. Реферат може бути підготовлений на персональному комп'ютері і роздрукований на принтері. Текст повинний розміщатися на білому папері форматом А4 210 (297 мм із полями з усіх боків 25 мм, інтервал полуторний. Рекомендується шрифт «Times New Roman», розмір 14 пт, гарнітура нормальна, для версії Word 6.0 або більш пізніх.

Тема реферату вибирається (за бажанням) із пропонованої тематики. За узгодженням з викладачем можливе самостійне формулювання теми.

ПРОПОНОВАНІ ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Роль і функції соціології в суспільстві.
2. Сучасні дискусії про предмет соціології.
3. О. Конт як засновник позитивної соціології.
4. Конкуренція функціоналізму і теорії конфліктів.
5. Соціокультурний підхід до аналізу суспільства.
6. Соціальна теорія народництва.
7. Розвиток соціальних знань у Древньому світі.
8. Міфологія як засіб відображення соціальної реальності.
9. Соціальні знання епохи Середньовіччя і Відродження.
10. Сутність поглядів Н. Макіавеллі на людину, владу, державу.
11. Поняття суспільства. Суспільство і природа. Взаємодія основних сфер громадського життя.
12. Стратифікація і класова структура суспільства.

13. Демократія і суспільний розвиток.
14. Теорії соціальної мобільності і тенденції її розвитку в сучасному суспільстві (на прикладі України).
15. Ознаки маргінального суспільства.
16. Суспільна думка: сучасний стан, ресурси і деякі аспекти механізмів масового впливу.
17. Жінка в суспільстві.
18. Соціальні проблеми розвитку сучасного українського суспільства.
19. Студентство і його соціальна роль у житті суспільства.
20. Характерні риси стратифікації сучасного українського суспільства.
21. Політика як соціальний інститут.
22. Родина як соціальний інститут. Проблеми стійкості шлюбу.
23. Соціальна політика держави.
24. Традиції розвитку сучасної релігії.
25. Функції утворення як соціального інституту.
26. Наука і якісне відновлення суспільства.
27. Універсально-історичні закони ієрархії. Управлінська еліта і закрита група.
28. Функції внутрішніх правил організації.
29. С.Н. Паркінсон про патологію організацій.
30. Бюрократія як засіб організації загальної діяльності.
31. Влада і лідерство.
32. Особистість як продукт суспільно-історичного розвитку.
33. Особистість: проблеми соціалізації.
34. Процес і стадії формування особистості.
35. Соціальне пізнання особистості.
36. Етнічна самосвідомість і ідентичність.
37. Соціальний портрет підприємця.
38. Девіантна поведінка молоді.
39. Девіантна поведінка: сутність, види, механізм виникнення.
40. Природа соціального конфлікту.
41. Соціальний аспект трудових конфліктів (на прикладі шахтарських страйків).
42. Соціальні проблеми відносин між поколіннями.
43. Тоталітаризм: сутність і прояви.
44. Сучасні тенденції розвитку економічних систем.
45. Праця в розвитку людини і суспільства.
46. Сучасна демографічна ситуація в Україні й основні напрямки демографічної політики держави.
47. Методи збору соціологічної інформації.
48. Проблеми збору соціологічної інформації.
49. Соціальна дискримінація жінок, як предмет соціологічного аналізу.
50. Концепція вивчення культури Ф. Ніцше.
51. Культура і побут населення України.
52. Відмітні риси російського менталітету.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО РОБОТІ ІЗ СИТУАЦІЙНИМИ ВПРАВАМИ («CASE STUDY»)

Повна воля дій і розумінь студента досягається при розгляді «практичних ситуацій». Практична ситуація – кейс (англ. *case* – випадок) – це опис реального або вигаданого випадку прийнятих рішень, їхніх передумов і наслідків. Класичне визначення поняття «кейс»: «кейс являє собою опис ділової ситуації, що реально вставав або коштує перед відповідальними менеджерами; опис, що включає супутньої даної ситуації факти, думки, судження, на які звичайно на практиці і спираються рішення менеджерів». Ендрю Тоул додає до тому: «... кейс – каталізатор, що прискорює процес навчання шляхом привнесення в нього практичного досвіду». Використання практичних ситуацій у навчальних цілях, починаючи з появи першого збірника кейсів у 1921 році в гарвардській школі бізнесу, традиційно відбувається при вивченні, наприклад, юридичних і медичних ситуацій. Слухач, ознайомивши з умовами ситуації, повинний був висловити свої судження і сформулювати рішення, звіряючи них з реальним результатом. У 60-70-і роки викладач Гарвардської школи бізнесу почав широко застосовувати практичні ситуації при вивченні економіко-управлінських дисциплін. Тепер за рубежом мається величезна кількість навчальних практичних ситуацій, підготовлених різними викладачами в багатьох вузах. З'явилася і велика розмаїтість типів представлення навчальних практичних ситуацій. Це складні і прості, спеціалізовані і комплексні, друковані і телевізійні ситуації.

Саме коротке обґрунтування застосування кейсів у соціології можна сформулювати так: «мудрість неможливо втолкувати». Сьогодні не існує якогонебудь єдиного й універсального методу і прийому навчання, вивчивши який, можна стати висококласним фахівцем. Життєві ситуації, особливо соціальні, настільки унікальні і так швидко розвиваються і видозмінюються, що навчання соціології повинне мати справу насамперед з моделями таких динамічних ситуацій. Кейс-метод орієнтовано у більшому ступені на розвиток аналітичних здібностей і уміння приймати вірні рішення, чим на розширення кола теоретичних знань і предметів.

Якщо більш докладно визначити призначення кейса-методу, то можна виділити такі основні мети:

- розвиток звичок аналізу і критичного мислення;
- об'єднання теорії і практики;
- представлення прикладів прийнятих управлінських рішень;
- представлення різних точок зору;
- формування звичок оцінки альтернативних варіантів в умовах невизначеності.

Крім цілей, при застосуванні кейса-методу досягаються побічні позитивні ефекти, наприклад:

- студенти одержують звички усної комунікації й аргументування своєї позиції;

- дійдуть висновку, що в більшості реальних ситуацій не буває одного правильного рішення і що бажання прочитати ще одну книгу, вивчити ще один метод і після цього вирішити всі проблеми не більш ніж ілюзія;
- у ході дискусій студенти виробляють впевненість у собі й у своїх силах, переконаність у тім, що в реальній бізнес-ситуації вони зможуть справитися з будь-якою проблемою;
- формуються стійкі звички раціонального поведіння в умовах неповної інформації, характерної для більшості практичних ситуацій;
- формуються звички раціонального поведіння при дозволі багатопараметричних, комплексних проблем;
- знайомлячись з описом кейса в ході аналізу інформації, слухачі одержують представлення про те, яка вихідна інформація може їм знадобитися при рішенні аналогічних практичних задач.

Відмінність практичних ситуацій і ділових ігор від традиційних форм навчання полягає в тому, що студенти грають у практичну ситуацію в прискореному режимі її розвитку. Студенти включаються в аналіз, обговорення, прийняття рішень. У результаті вони самостійно знаходять потрібні практичні дії в змодельованій ситуації. Практичні ситуації стають «школою ділового життя», де здобуваються знання на рівні управлінських алгоритмів. При ділових іграх нові знання не передаються від викладача до студентів, а виробляються самими учасниками заняття.

Ділова гра – це багатофункціональний метод навмисного розвитку знань і звичок людини або групи людей, спрямована на конкретну область знань, практичних звичок або психологічних якостей.

Особливості опису «практичної ситуації»

Результат будь-якої практичної управлінської ситуації в значній мірі залежить від способу опису ситуації. Саме спосіб опису покликаний «розбудити» мозок студента і підштовхнути його до логічного аналізу. Усю сукупність рекомендацій зі складання навчальної практичної ситуації можна розділити на кілька груп.

По-перше, ця наявність «людського» елемента. Ситуація повинна бути цікавою по сюжеті, близької до реальності або створювати повне відчуття реальності подій, що досягається різними прийомами (наприклад, використання реальних назв міст, підприємств і продукції, прізвищ учасників, дат подій).

По-друге, бажаної є свідомо драматизація ситуації.

По-третє, стиль повинний забезпечити оперативне знайомство з матеріалом. Обсяг матеріалу не повинний перевищувати двадцять сторінок машинного тексту. Структура матеріалу викладається як послідовність невеликих розділів розміром 0,3-1 сторінка машинописного тексту з чітко орієнтованим заголовком. Діаграма, графіки, таблиці – це додатковий матеріал для практичної ситуації, і він приводиться в додатках.

По-четверте, кількість описуваних подій і фактів повинне бути «обмежено-достатнім». З одного боку, необхідно «затуманити» ситуацію, «розмазати» дані по всьому матеріалі, але з іншого боку, не повинно бути абсолютно зайвих даних і повинна зберігатися загальна (єдина) його орієнтація.

Не слід підганяти дані під чіткі теоретичні залежності (життя звичайно не укладається у тверді рамки теорії), необхідно обновляти цифровий матеріал (наприклад, облік динаміки цін масштабів, асортименту).

Орієнтація на логічний аналіз досягається чергуванням у викладі дій управлінського персоналу і наслідків, виключенням з матеріалу оцінок, логічних висновків і висновків. Матеріал дає констатацію подій (як фотографія), а висновки й аналіз покладаються на читача (слухача). Фактичний виклад як би обривається, надаючи читачеві (слухачеві) можливість самостійно зробити висновок.

З позиції аналітичних труднощів виділяють три групи «практичних ситуацій».

1. Маються описи проблем і рішень.
2. Маються описи проблем і необхідно висловити варіанти їхніх рішень.
3. Мається опис ситуації, необхідно виділити проблеми і їхні можливі рішення.

Сценарій заняття

Навчальне заняття з використанням практичних ситуацій відбувається по спеціальному сценарії.

1. Первісне знайомство з матеріалом здійснюється завчасно. Кожен слухач одержує опис кейса і самостійно вивчає матеріал. Для первісного знайомства й індивідуального аналізу звичайно потрібно від 20 до 120 хвилин у залежності від обсягу матеріалу.

2. Попереднє обговорення кейса в аудиторії проводиться для того, щоб викладач переконався в чіткому засвоєнні матеріалу і правильному розумінні поставлених у кейсі проблем усіма слухачами. Викладач відповідає на запитання, тільки після роз'яснення подій або фактів, а не для пояснення причин або варіантів управлінських рішень.

3. Аналіз практичної ситуації в підгрупі – етап самостійної роботи слухачів. Рекомендована кількість людей у групі – 3-6. Обговорення кейса в підгрупах дозволяє кожному студентові взяти участь в обговоренні, висловити свою точку зору й одержати представлення про ідеї інших учасників. По-друге, у слухачів виробляються звички командної роботи, вміння вислухувати і враховувати чужі думки. По-третє, обговорення в маленькій групі змушує кожного бути цілком підготовленим до роботи, тому що в маленькій групі неможливо сховати некомпетентність. Головна задача підгрупи в цьому – підготуватися до формулювання своїх висновків і висновків перед групою. Підгрупа, вивчаючи практичну ситуацію, може підготувати:

- перелік ключових подій у часі;
- таблицю задач і прийнятих рішень;
- діаграму наслідків;
- графіки змін техніко-економічних показників;
- класифікаційні групи дій і подій, таблиці і графіки

Повідомлення підгрупи передбачають аналіз динаміки подій, оцінку впливу на подію конкретних дій або прийнятих рішень, оцінку наслідків

можливих варіантів управлінських рішень, припущення можливого наступного розвитку подій.

4. Дискусія в групі організується на основі повідомлень підгруп. Представники кожної з підгруп виступають зі своїм аналізом, причому слухачі виступають у ролі опонентів до доповідача. Викладач виконує роль координатора і керівника дискусії, а при необхідності й опонента, активізуючи і направляючи дискусію. Питання до доповідача можуть бути наступними:

Що тут є головним?

Що Ви про це думаєте?

Які існують приклади цього?

Що є тут керуванням?

Як Ви зробили б це?

Які виявилися наслідки?

Кого це торкнеться?

Чи не пропустили Ви дещо?

З чітких позицій Ви це пропонуєте?

Ступінь залучення слухачів у дискусію залежить від:

- зручності ситуації для дискусії;
- зручності навчального приміщення;
- розміщення студентів;
- знання студентом матеріалу;
- наявності чіткої системи в описі практичної ситуації;
- знання студентами процесу обговорення;
- наявності в студентів теоретичної підготовки;
- ступеня заплутаності викладу і розміру опису;
- настрою студентів на бажання до навчання.

5. Підведення підсумків здійснюється викладачем, що дає оцінку висновкам підгруп і окремих студентів, усьому ходові дискусії. Одночасно необхідно сформулювати й обґрунтувати варіанти дій, що не були запропоновані слухачами.

Кейс «КОНФЛІКТ»

Кейс 1

Вихідні дані. У родині Зикіних є доросла дочка Маша. Дочка учиться в інституті, багато працює, утомлюється. Батьки вважають, що дівчинці на канікулах варто було б відпочити, з'їздити в пансіонат або будинок відпочинку, і тому купують путівку для спільної (з ними) поїздки. Батьки знають, що Маша любить їздити відпочивати. Але в останні час вона стала постійно відмовлятися від спільних поїздок з батьками (хоча раніш їздила з задоволенням). Вона прагне залишитися будинку, піти куди-небудь із друзями, але не з родиною. Батьки стали ображатися, вони не знають, що робити.

Постановка задачі:

1. Скласти схему можливого розвитку конфлікту в родині Зикіних.
2. Визначити об'єкт конфліктної ситуації, позитивні і негативні функції конфліктної ситуації (з погляду Маші і батьків).

3. Скласти перелік інцидентів, що можуть перетворити конфліктну ситуацію в конфлікт.

4. Запропонувати можливий вихід з даної ситуації з погляду Маші.

Кейс 2

Вихідні дані. Керівник підприємства здав в оренду трудовому колективові збиткова ділянка. Незабаром справи на ділянці налагодилися і було прийняте рішення про його реорганізації в самостійне мале підприємство (МП), але зі збереженням виконання необхідних робіт для всього підприємства. МП стало розвиватися, більшість працівників основного підприємства виявилися «на змісті» у МП, одержуючи прямо або побічно від нього доплати за виконання робіт для МП. У зв'язку з тим, що заробітна плата працівників на МП більш ніж у два рази вище, ніж у середньому по всьому заводі, з'явилася погроза виникнення конфлікту в колективі основного підприємства.

Керівник основного підприємства не хоче діяти силовими, забороненими методами, але розуміє, що треба почати якісь міри, інакше він утратить контроль над усією ситуацією.

Постановка задачі:

1. У чому причини створеної ситуації з погляду теорії соціальних ролей?
2. У чому дії керівників (основного і малого підприємств) не збігаються з чеканням навколишніх?
3. Як можна вийти зі створеної ситуації?

Методичні вказівки. В основу задачі покладений підхід до розгляду причин конфлікту з погляду *теорії рольового поведження*.

Роль – визначений шаблон, стереотип, модель звертання людини, об'єктивно задана соціальною позицією особистості в системі суспільних або особистих відносин. Роль визначається своєю назвою, позицією індивіда, виконуваною функцією в системі соціальних відносин і чеканнями навколишніх.

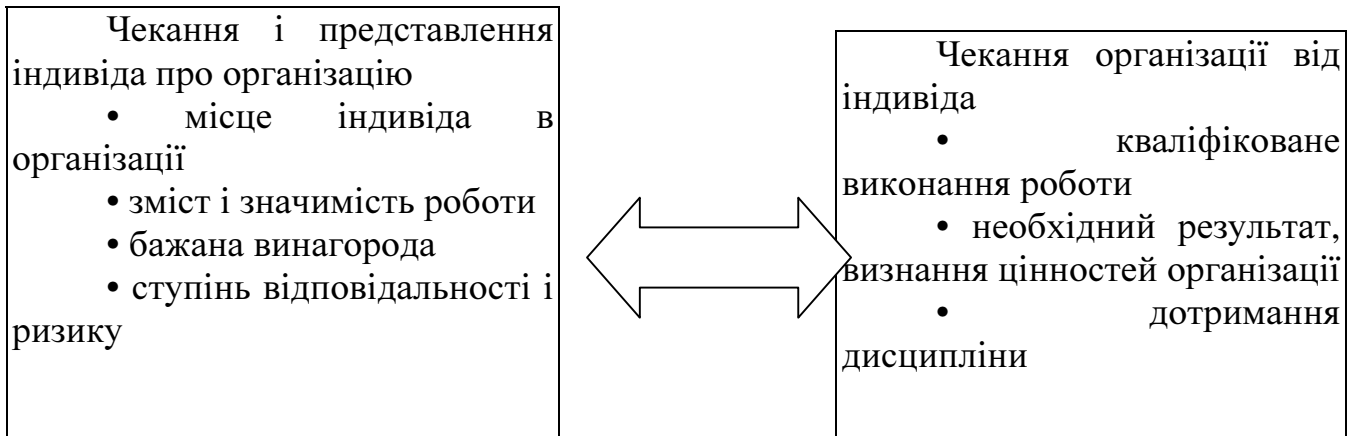
Протягом усього життя людина грає безліч ролей, виходячи з тих функцій, що їй приходить виконувати: батька, чоловіка, дитини, підлеглого, начальника, покупця і т.д. Кожна з цих ролей складається з задач, що повинна вирішувати «актор», і з *поведження* в цій ролі відповідно *чеканням навколишніх*.

Якщо поведження індивіда відповідає чеканням оточуючих людей від даної ролі, то людина нормально ними сприймається. Якщо ж не відповідає, то оточення може відіхнути від себе таку особистість, зажадавши зміни звертання, або виникне схований конфлікт.

Поведження індивіда відповідно до задач ролі і чеканнями навколишніх являє собою *рольове поведження*. Якщо член групи успішно виконує свою роль, поводить відповідно чеканням навколишніх і при цьому сам особисто одержує задоволення від змісту, характеру і результатів своєї діяльності і своєї взаємодії з оточенням, то не виникає конфліктних ситуацій. Також необхідна

відповідність чекань кожного з учасників конфліктної взаємодії: чекань працівника і чекань організації (мал. 1).

У кожній із запропонованих ситуацій досить ясно простежується невідповідність рольового поведіння учасників взаємодії рольовому чеканню навколишніх: батьків щодо дорослої дочки; керівника ділянки щодо директора підприємства.

Малюнок 1 – Взаємозв'язок чекань індивіда й організації

Опис ходу занять

Група розбивається на 4-5 підгруп, кожної з яких лунає опис ситуацій і питання. Порядок проведення обговорення може бути різним: групам видаються різні питання для підготовки (№1 – першій підгрупі, №2 – другій підгрупі і т.д.), або задаються різні точки зору по розглянутих ситуаціях (розглянути з погляду Маші для ситуації №1; з погляду директора підприємства в ситуації №2). Після підготовки протягом 15-20 хвилин студенти пропонують свої варіанти рішень, колективно обговорення ситуації по всіх поставлених питаннях з різних точок зору.

Кейс «ВІДЕОТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ»

Вихідні дані і постановка задачі

Відеотренінг проводиться з метою:

- відпрацювання в студентів звичок спілкування для попередження виникнення конфліктних ситуацій або для виходу з уже виниклих;
- виявлення в студентів сильних і слабких сторін поведіння в конфліктних ситуаціях.

Відеотренінг дозволяє фіксувати увага на тих або інших аспектах поведіння особистості або групи для того, щоб кожен учасник цього заняття за допомогою ведучих міг знайти, що в нього виходить удало, на що варто звернути увагу у взаєминах з колегами в конфліктних ситуаціях.

Для колективної роботи пропонується набір невеликих конфліктних ситуацій, які необхідно оперативно підготувати і програти перед камерою. Як приклад можна скористатися наступними варіантами конфліктних ситуацій.

Кейс 1

Відділові керування персоналом фірми по виробництву і реалізації комп'ютерів необхідно провести співбесіду по прийому фахівців на роботу і вибрати з двох претендентів одного, а іншому чемно відмовити.

Учасники: представник відділу керування персоналом фірми; претендент №1 – студент денного відділення академії, що дуже хоче одержати дане місце, але в нього немає досвіду; претендент №2 – працює в аналогічній фірмі, але по іншій спеціальності і з якоїсь причини хоче поміняти місце роботи.

Кейс 2

Інспектор ДАІ вимагає, щоб студент, що під'їжджає до академії на машині, не ставив свою машину на площадці біля будинку, а залишав неї за огорожею.

Учасники: інспектор ДАІ, що постійно чергує в академії; студент академії, що, крім навчання, займається ще і бізнесом, тому він не може обходитися без машини, але ставити її далеко від вікон інституту не може – боїться за схоронність.

Кейс 3

Керівникові економічної служби фірми «Кристал» необхідно, щоб економіст Петрова О.П. вийшла на роботу в суботу.

Учасники: керівник економічної служби фірми, якому треба терміново до понеділка (справа відбувається в п'ятницю в другій половині дня) закінчити звіт. Він не встигає і просить свого співробітника, економіста Петрову О.П., вийти на роботу в суботу і закінчити цей звіт. Економіст Петрова О.П. заздалегідь замовила машину для переїзду на нову квартиру, обмін якої тривав досить довго.

Методичні вказівки. Відеотренінг засновано на передачі його учасникам інформації зворотного зв'язку, що дозволяє людині подивитися на себе очима своїх колег, однокурсників і оцінити свою поведінку з боку. Видача й одержання цієї інформації є важливим компонентом спілкування, допомагає особистості побачити себе такий, котрої бачать її інші.

Процедура відеотренінгу припускає виконання студентами серії вправ і задач, що вимагають рішення ряду ситуацій, іноді конфліктних. Хід рішення записується на відеокасету. Після кожної групи вправ відбувається відтворення запису і колективне обговорення переглянутого матеріалу. Це дозволяє учасникам заняття подивитися очима інших студентів на виконання задач.

Слід зазначити, що в багатьох людей існує помилкове представлення про те, що є їхніми достоїнствами або недоліками в процесі спілкування. У ході загального перегляду й аналізу ігрових ситуацій учасники семінару можуть по-новому побачити природу психологічних бар'єрів, що перешкоджають ефективному спілкуванню.

Високий темп тренінгу дає можливість кожному студентові в ході чотиригодинного заняття бачити себе на екрані від 4 до 10 хвилин, а в центрі уваги групи залишатися до 15 хвилин.

Не слід забувати використовувати при виступах усі засоби спілкування: вербальні (слова) і невербальні (жести, міміка, паузи, тембр голосу, темп мови, посмішка, сміх, вираження очей).

Опис ходу занять

1. *Індивідуальні виступи* по вільних або заданих темах. На цьому етапі всі студенти групи одержують задачу, готуються протягом 5-6 минут і починають по черзі виступати перед аудиторією (2 хвилини) з одночасним записом на відеоплівку.

2. *Перегляд і обговорення індивідуальних виступів*: виявлення вдалих і помилкових прийомів виступу, розбір допущених неточностей, фіксування на дошці застосованих прийомів спілкування.

3. *Колективна робота*: рішення невеликих конфліктних ситуацій. Робота проходить по підгрупах по два-три чоловіка методом рольового спілкування з одночасним записом на відеоплівку.

4. *Перегляд і обговорення рішення конфліктних ситуацій*, запропонованих студентам для рольового спілкування.

Робиться висновок: чи вирішений ситуація, з чийого погляду, за рахунок чого, хто з граючих виконав поставлену задачу і за рахунок якого прийому.

КОМПЛЕКСНЕ ТЕСТУВАННЯ ЗА КУРСОМ «СОЦІОЛОГІЯ»

1 Соціологія – це:

- а) наука про суспільство;
- б) вчення про соціальні групи й спільності;
- в) наука про соціальні відносини;
- г) наука про соціальну поведінку;
- д) усі відповіді вірні

2 Девіація - це:

- а) різновид соціалізації особистості;
- б) вид адаптації;
- г) відхилення в системі морально-правових норм;
- д) суїцид

3 Соціалізація особистості – це:

- а) освоєння норм і традицій даного суспільства;
- б) вид аномії;
- в) вид адаптації;
- г) усі відповіді вірні;
- д) усі відповіді не вірні

4 Хто з названих соціологів є представником вітчизняної соціології: Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Є. де Роберті, І. Кін, М. Вебер, М. Мід.

5 Хто з названих соціологів є представником закордонної соціології: М. Карєєв, М. Вебер, М. Бакунін, Р. Дарендорф, П. Кропоткін.

6 Етапи соціологічного дослідження:

- а) робочі гіпотези;
- б) аналіз предмета дослідження;
- в) об'єкт дослідження ;
- г) методи збору первинної соціологічної інформації;
- д) усі відповіді вірні.
- є) усі відповіді не вірні;
- ж) вірні відповіді б) і в);
- з) вірні відповіді а) і г).

7 Соціометрія – це:

- а) вид опитування в малих соціальних групах;
- б) груповий психологічний тест;
- в) метод збору первинної соціологічної інформації;
- г) аналіз предмета дослідження;
- д) вірні відповіді а), б), в);
- є) вірні відповіді б), г);
- ж) усі відповіді не вірні.

8 Етапи розвитку соціології як самостійної науки:

- а) VII в. д.н.е. – сер. XIX в.;
- б) сер. XIX в. – початок XXI в.;
- в) XIV в. – сер. XIX в.;
- г) усі відповіді вірні;

д) усі відповіді не вірні.

9 Культура – це:

- а) зразки і норми поведінку;
- б) світогляду й ідеології;
- в) ідеї і міфи;
- г) усе, що має соціокультурний зміст;
- д) усі відповіді вірні;
- е) вірні відповіді а) і б).

10 Соціологія оперує:

- а) соціальними фактами;
- б) соціальними факторами;
- в) соціологічними фактами;
- г) усі відповіді вірні.

11 Теорія культурно-історичних типів належить:

- а) П. Сорокіну;
- б) М. Данілевському;
- в) О. Шпенглеру;
- г) М. Веберу;
- д) Е. Дюркгейму;
- е) усі відповіді вірні;
- ж) віри відповіді а) – в);
- з) усі відповіді не вірні.

12 Соціологія відрізняється від інших гуманітарних дисциплін:

- а) об'єктом дослідження;
- б) предметом дослідження;
- в) законами;
- г) проблемами;
- д) усі відповіді вірні;
- е) усі відповіді не вірні.

13 Аномія – це:

- а) порушення в цінностнонормативній системі;
- б) різновид девіації;
- в) модель адаптації особистості в суспільстві;
- г) революція;
- д) злочинність;
- е) проблема соціологічного дослідження;
- ж) вірні відповіді а), г), д), е);
- з) вірні відповіді б), в).

14 Теорія соціальної стратифікації належить:

- а) О. Конту;
- б) П. Сорокіну;
- в) М. Веберу;
- г) А. Тойнбі;
- д) Г. Спенсеру;
- е) усі відповіді вірні;

ж) вірні відповіді б) – г);

з) вірні відповіді а), д);

і) усі відповіді не вірні.

15 Термін «Етноцентризм» ввів у соціологію:

а) Г. Спенсер;

б) У. Самнер;

в) П. Сорокін.

16 Аксиологія – це:

а) напрямок соціальної психології;

б) наука про цінності;

в) напрямок соціал-дарвінізму;

г) усі відповіді вірні.

17 Елементи соціальної культури:

а) мова;

б) зразки та норми поведінки;

в) правила спортивних змагань;

г) правила шлюбних відносин;

д) цінності особистості;

ж) усі відповіді вірні;

з) вірні відповіді в) і д).

18 Термін «аномія» ввів у соціологію:

А) О. Конт;

Б) Р. Дарендорф;

В) Е. Дюркгейм;

Д) І. Кін.

19 Девіація – це:

а) метод збору первинної соціологічної інформації;

б) вид експерт-опитування;

в) відхилення в системі соціально-правових норм

г) вид соціалізації.

20 Ритуалізм - це:

а) вид конформізму;

б) спосіб адаптації;

в) модель «рівнобіжного існування» особистості в даному суспільстві і культурі;

г) вид соціалізації особистості;

д) усі відповіді вірні;

є) вірні відповіді б) і в);

ж) вірні відповіді а) і г).

21 Нормативна особистість – це:

а) несоціалізована особистість;

в) екстраверт;

г) різновид модальної особистості;

д) особистість, що відповідає даному суспільству;

є) усі відповіді не вірні;

ж) вірні відповіді а) і г).

22 Сучасна соціальна типологія особистостей включає:

а) особистість, що несе визначену соціальну функцію;

б) особистість, не здатну змінювати соціальні ролі;

в) інноваційну особистість;

г) особистість, здатну змінювати соціальні ролі;

д) екстравертований тип особистості;

є) інтровертований тип особистості;

ж) усі відповіді вірні.

23 Рівні взаємодії соціальних культур:

а) груповий;

б) сімейний;

г) національний;

є) нейтральний;

ж) альтернативний;

з) усі відповіді вірні;

і) вірні відповіді в) і ж).

24 Соціальна роль – це:

а) положення на соціальній ієрархічній градації;

б) різновид соціального статусу;

в) поведіння, що реалізує норми співтовариства;

г) усі відповіді вірні.

25 Модальна особистість – це:

а) різновид нормативної особистості;

б) ритуальна особистість;

в) особистість, що не відповідає даній культурі;

г) девіантна особистість;

д) усі відповіді не вірні;

є) вірні відповіді в) і г);

ж) вірні відповіді а) і б);

26 Термін «соціологія» ввів у соціальну науку:

а) М. Вебер;

б) У. Самнер;

в) О. Конт;

г) Е. Дюркгейм.

27 Маргинальність – це:

а) прояв суспільної субкультури;

б) перехідний соціальний стан суб'єкта;

в) прояв культурної відсталості індивіда;

г) прояв психологічної невідповідності епосі;

д) модальність особистості;

28 Структура соціології:

а) спеціальні соціологічні теорії;

б) соціологічні дослідження;

в) теоретична соціологія;

- г) макросоціологія;
- д) мікросоціологія;
- є) вірні відповіді г) і д);
- ж) вірні відповіді а) – в);
- з) усі відповіді вірні.

29 Методи соціологічного аналізу:

- а) діалектичний аналіз;
- б) єдність історичного і логічного аналізу;
- в) єдність об'єктивного і суб'єктивного підходів;
- д) єдність кількісного і якісного підходів;
- є) багатофакторний підхід;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

30 Моделі девіантної адаптації особистості до даного суспільства:

- а) ритуалізм;
- б) конформізм;
- в) етноцентризм;
- г) інновація;
- д) ескейпізм;
- є) бунт;
- ж) плюралізм;
- з) усі відповіді вірні;
- к) вірні відповіді г), д), є).

31 Типологія особистостей включає:

- а) модальна особистість;
- б) нормативна особистість;
- в) інноваційну особистість;
- г) інтровертований тип особистості;
- д) екстрвертований тип особистості;
- є) конформну особистість;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

32 Соціальна роль – це:

- а) поведінку, що реалізує норми співтовариства;
- б) реалізація соціальних функцій особистості;
- в) співвідносне положення в соціальній структурі;
- г) різновид соціального статусу;
- д) усі відповіді вірні.

33 Соціологія – це:

- а) навчання про соціальні спільності та інститути;
- в) навчання про соціальні факти і явища;
- д) прикладна наука;
- є) галузь соціальної філософії;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

34 Термін «аномія» уперше ввів:

- а) Г. Спенсер;
- б) У. Самнер;
- в) Е. Дюркгейм;
- г) Л. Мечніков.

35 Методи збору первинної соціологічної інформації:

- а) соціометрія;
- б) тестування;
- в) контент-аналіз;
- г) експерт-опитування;
- д) «мозкова атака»;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді б) і г);
- з) усі відповіді не вірні.

36 Логічний аналіз предмета дослідження включає:

- а) анкетування;
- б) експерт-опитування;
- в) інтерпретація;
- г) інтеріоризація;
- д) операціоналізація;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) усі відповіді не вірні.

37 Девіація – це:

- а) прояв маргинальності;
- б) різновид аномії;
- в) поведінка, яка відхиляється від соціально-правових норм;
- г) деструктивна поведінка;
- д) усі відповіді вірні;
- є) вірні відповіді в) і г);
- ж) вірні відповіді а) і б).

38 Соціологія оперує:

- а) соціальними фактами;
- б) соціальними факторами;
- в) соціологічними фактами;
- г) усі відповіді вірні;
- д) усі відповіді не вірні.

39 Види соціологічних досліджень:

- а) разове;
- б) панельне;
- в) розвідувальне;
- г) аналітичне;
- д) усі відповіді вірні;
- є) вірні відповіді а) і д);
- ж) вірні відповіді б) і є).

40 Експерт-опитування – це:

- а) вид опитування;
 - б) метод збору інформації;
 - в) «мозковий штурм»;
 - г) усі відповіді вірні;
 - д) усі відповіді не вірні.
- 41 Теорія культурно-історичних типів припускає:
- а) лінійний розвиток історії;
 - б) циклічний розвиток історії;
 - в) розвиток історії по спіралі;
 - г) поступальний розвиток культури;
 - д) усі відповіді не вірні.
- 42 Виключите зі списку представників вітчизняної соціології: У. Самнер, Є. де Роберті, Е. Дюркгейм, М. Вебер, О. Конт, Г. Зіммель, Г. Спенсер.
- 43 Виключіть зі списку представників західної соціології: Л. Мечніков, М. Кареев, М. Бакунін, П. Сорокін, Є. де Роберті, М. Ковалевський.
- 44 Соціалізація – це:
- а) метод аналізу соціальної інформації;
 - б) спосіб адаптації;
 - в) етап зімкнення колективу;
 - г) інтеріоризація;
 - д) усі відповіді вірні.
- 45 Види соціологічних досліджень:
- а) теоретичні;
 - б) емпіричні;
 - в) когортні;
 - г) панельні;
 - д) повторні;
 - є) усі відповіді вірні;
 - ж) вірні відповіді в), г).
- 46 Види соціологічних досліджень:
- а) разові;
 - б) повторні;
 - в) аналітичні;
 - г) описові;
 - д) розвідувальні;
 - є) усі відповіді вірні;
 - ж) усі відповіді не вірні.
 - з) вірні відповіді а), б).
- 47 Соціальна культура – це:
- а) знаки і значення, приписувані діям;
 - б) зразки і норми поведіння;
 - в) аксіологічна система;
 - г) регулятивний механізм взаємодії людей;
 - д) усі відповіді вірні.
- 48 Ескейпізм – це:

- а) вид соціалізації особистості;
- б) вид конформізму;
- в) модель «рівнобіжного існування» особистості;
- г) спосіб адаптації в даному суспільстві;
- д) усі відповіді не вірні.

49 Акомодація – це:

- а) «нав'язування» далеких цінностей;
- б) добровільне освоєння цінностей іншої культури;
- в) модель етноцентризму;
- г) усі відповіді не вірні.

50 Термін «соціологія» увів:

- а) Конфуцій;
- б) Аристотель;
- в) П. Сорокін;
- г) О. Конт;
- д) Е. Дюркгейм;
- є) усі відповіді не вірні.

51 Маргинальність – це:

- а) прояв аномії;
- б) прояв девіації;
- в) перехідний соціальний стан;
- г) наслідок культурної відсталості;
- д) наслідок психологічної невідповідності;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді в) – д);
- з) вірні відповіді б) і д);
- і) усі відповіді не вірні.

52 Аномія – це:

- а) стадія соціалізації особистості;
- б) вид девіації;
- г) модель адаптації особистості в суспільстві;
- д) злочинність;
- є) порушення соціальних і правових норм даного суспільства;
- ж) вірні відповіді а), г);
- з) вірні відповіді д), є).

53 Зарубіжна соціологія представлена:

- а) теорія «людських відносин»;
- б) концепція «досугової цивілізації»;
- в) теорія соціальної стратифікації;
- г) школа «соціальних систем»;
- д) усі відповіді не вірні.

54 Вітчизняна соціологія представлена:

- а) теорія «соціальних систем»;
- б) концепція «збагачення праці»;
- в) антиеволюційна теорія суспільного розвитку;

- г) теорія соціальної мобільності;
- д) вірні відповіді а), б);
- є) вірні відповіді в), г).

55 Полігамія:

- а) вид моногамії;
- б) різновид ендогамії;
- г) груповий шлюб;
- д) парний шлюб;
- є) вірні відповіді а), в);
- ж) вірні відповіді б), г);
- з) усі відповіді не вірні.

56 Моногамія – це:

- а) вид полігамії;
- б) первинний проміскуїтет;
- в) груповий шлюб;
- г) «гаремна» родина;
- д) усі відповіді не вірні.

ДОСЛІДЖУВАНІ ТЕМИ В КУРСІ «СОЦІОЛОГІЯ»

СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО СУСПІЛЬСТВО: ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ

Приступаючи до освоєння цієї фактично вступної теми, важливо чітко сформулювати мети, які варто досягти в ході її вивчення. Вони полягають у наступному:

- усвідомити, що являє собою наука соціологія, а також уміти дати її визначення і пояснити, яке місце займає вона серед інших гуманітарних і соціальних наук;
- визначити, що є об'єктом соціології, а що складає її предмет і вказати різницю між цими поняттями;
- представити соціологію як єдність теоретичних і емпіричних знань, а також уміти виділити рівні соціологічної системи знань і пояснити взаємозв'язок між ними;
- знати зміст основних функцій соціології, уміти дати їм визначення і показати їхню роль надалі розвитку соціологічного знання.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с. – 287 с.
- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В. И. Добренькова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Комозин А.Н., Кравченко А.И. Популярная социология. – М.: Профиздат, 1991. – 137 с.
- 4 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 5 Кравченко А.И. Социология: Справоч. пособие. – М.: Моск. Лицей, 1996. – 228 с.
- 6 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 360 с.
- 7 Лукашевич И.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 8 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 410 с.
- 9 Попова И.М. Социология. Введение в специальность: Учебник. – К.: Тандем, 1997. – 266 с.
- 10 Радугин А.А., Радугин К.А. Социология: Курс лекций. – Воронеж, 1994. – 150 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В Щёкин – КМАУП, 1998. – 372 с.
- 12 Смелзер Н. Социология: Статьи разных лет. – М.: Феникс, 1994. – 120 с.
- 13 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 14 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 15 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 16 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 17 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК СОЦІОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ СФЕРИ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Як основні мети, які варто осягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- знати основні передумови виникнення соціології як самостійної галузі наукових знань;
- показати, у чому полягає сутність концепції О. Конта, а також яка роль позитивізму і його основних напрямків надалі розвитку соціології;
- мати представлення про основні етапи становлення і розвитку соціології як науки;
- визначити головні віхи розвитку соціологічної науки в Росії й охарактеризувати роль і стан соціології в незалежній Україні.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс, 1993. – 160 с.
- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В.И. Добренкова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Западная социология / И.А. Громов, А.Ю. Мацкевиц, В.А. Семенов – СПб.: Ольга, 1997. – 330 с.
- 4 Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ ст. – К.: Либідь, 1993. – 470 с.
- 5 История социологии: Учеб. пособие / Под общ. ред. А.Н. Елеукова и др. – Минск: Вышэйш. шк., 1993. – 340 с.
- 6 Кондратик Л.Й. Історія соціології України в іменах. – Луцьк: ВДУ, 1996. – 178 с.
- 7 Кукушкина Е.И. Русская социология XIX – начала XX века. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 286 с.
- 8 Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Посібник. – К.: Либідь, 1996. – 255 с.
- 9 Попова И.М. Со – 318 с.циология. Введение в специальность: Учебник. – К.: Тандем, 1997. – 266 с.
- 10 Ручка А.А., Танчер В.В. Очерки истории социологической мысли. – К.: Наук. думка, 1992. – 304 с.
- 11 Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К.: Наук. думка, 1995. – 378 с.
- 12 Социологическая мысль в России. – Л.: Наука, 1978. – 410 с.
- 13 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 14 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 15 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 16 Справочное пособие по истории немарксистской западной социологии. – М.: Наука, 1986. – 258 с.
- 17 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 18 Якуба Е.А Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІОЛОГІЧНІ ЗАКОНИ І КАТЕГОРІЇ

Як основні мети, які варто досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- знати визначення поняття "соціологічний закон", уміти пояснити його сутність і відмінність від законів інших наук;
- мати представлення про структуру і види соціологічних законів, уміти коротко охарактеризувати кожний з видів;
- розібратися в класифікації соціологічних законів і вміти ілюструвати форми їхнього прояву в суспільстві;
- представляти, що таке категорії соціології, у чому їхня сутність і відмінність від соціологічних законів;
- уміти розкривати типологію соціологічних категорій і їхня роль у розвитку соціологічного знання;
- знати зміст основних категорій соціології і вміти них класифікувати по різних підставах.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с. – 287 с.
- 2 Кравченко А.И. Социология: Справоч. пособие. – М.: Моск. лицей, 1996. – 228 с.
- 3 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 4 Осипов Г.В. Социология и социализм. – М.: Мысль, 1990. – 322 с.
- 5 Осипов Г.В. Теория и практика социологических исследований в СССР. – М.: Наука, 1979. – 290 с.
- 6 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.: МАУП, 1998. – 372 с.
- 7 Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 298 с.
- 8 Социологический словарь. – Минск: Университетское, 1991. – 248 с.
- 9 Социологический энциклопедический словарь / Ред.-коорд. Г.В. Осипов. – М.: ИНФРА-М – НОРМА, 1998. – 520 с.
- 10 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 11 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 12 Туленков Н.В. Социологические законы и категории: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 13 Уледов А.К. Социологические законы. – М.: Мысль, 1975. – 160 с.
- 14 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 15 Щепаньский Я. Элементарные понятия социологии. – М.: Прогресс, 1969. – 250 с.

СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

Основними цілями, які варто досягти в процесі освоєння цієї теми, можуть бути наступні:

- знати визначення і розуміти сутність терміна "суспільство в його широкому і вузькому значеннях, а також уміти розрізняти поняття "суспільство", "держава", "країна";
- скласти уявлення про різні типи суспільства і вміти них підрозділяти, використовуючи різні підстави;
- розібратися в сутності системного підходу до вивчення суспільства, мати чітке представлення про поняття "система" і "соціальна система";
- відрізняти поняття "соціальна система" і "соціальна структура", а також знати їхню сутність, види, характерні риси й особливості;
- уміти розкрити зміст суспільства як соціетальної (великої соціальної) системи й охарактеризувати входні в нього найважливіші елементи (підсистеми), а також механізм їхньої взаємодії;
- знати зміст і розходження таких системообразуючих елементів суспільства, як соціальна спільність, соціальна група, соціальний інститут, соціальна організація, особистість.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 140 с.
- 2 Акофф Р., Эмери Ф. О целеустремленных системах: Пер. с англ. – М.: Сов. радио, 1974. – 296 с.
- 3 Афанасьев В.Г. Мир живого: системность, эволюция и управление. – М.: Политиздат, 1986. – 298 с.
- 4 Афанасьев В.Г. Системность и общество. – М.: Политиздат, 1982. – 160 с.
- 5 Дятченко Л.Я. Социальные технологии в управлении общественными процессами. – Белгород: Центр социальных технологий, 1993. – 176 с.
- 6 Карташев В.А. Система систем. Очерки общей теории и методологии. – М.: Прогресс-Академия, 1995. – 234 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 8 Краткий словарь по социологии. – М.: Политиздат, 1989.

- 9 Лукашевич И.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. —К.: МАУП, 1996. — 276 с.
- 10 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. — К.: Абрис, 1996. — 350 с.
- 11 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. — Харьков: Прапор, 1997. — 276 с.
- 12 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. — К.: МАУП, 1998. — 372 с.
- 13 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. — М.: Феникс, 1994. — 450 с.
- 14 Современная западная социология: Словарь. — М.: Политиздат, 1990. — 298 с.
- 15 Социология / Г.В. Осипов и др. — М.: Мысль, 1990. — 580 с.
- 16 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. — Харьков: Рубикон, 1996. — 480 с.
- 17 Якуба Е. А. Социология: Учеб. пособие. — Харьков: Константа, 1996. — 204 с.

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Як головні мети при вивченні даної теми можуть бути наступні:

- знати визначення терміна "соціальна структура суспільства" у широкому і вузькому його значенні і уміти виділити основні елементи структури суспільства;
- усвідомити поняття "соціальний статус" і виділити його видові особливості, а також розкрити зв'язок з поняттями "соціальна роль", "соціальний ранг";
- показати, яким образом соціальна нерівність формується на основі рангових показників і яких форм нерівності існують у сучасному суспільстві;
- розкрити сутність основних теорій соціальної структури суспільства, а також показати їхні переваги й обмеження;
- визначити зміст соціальної стратифікації, розкрити сутність її видів і основних стратифікаційних моделей сучасного суспільства;
- усвідомити значення терміна "соціальна мобільність" і його роль у динаміку соціальної структури сучасного суспільства;
- визначити основні елементи соціально-класової структури українського суспільства і показати їхній вплив на динаміку його розвитку.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Антипина Г.С. Теоретико-методологические проблемы исследования малых социальных групп. — Л.: Наука, 1988. — 290 с.
- 2 Барбер Б. Структура социальной стратификации и тенденции социальной мобильности // Американская социология. — М.: Прогресс, 1972. — 38 с.
- 3 Беляева Л.А. Средний слой российского общества: проблема обретения социального статуса // Социологические исследования. — 1993. — № 10. — 27 с.

- 4 Гидденс Э. Стратификация и классовая структура // Социологические исследования. – 1992. – № 9. – 14 с.
- 5 Дюркгейм З. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 6 Комаров М.С. Социальная стратификация и социальная структура // Социологические исследования. – 1992. – № 7. – 26 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 8 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1997. – 228 с.
- 9 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 10 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 11 Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Прогресс, 1992. – 560 с.
- 12 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 13 Туленков Н.В. Социальная структура общества: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 14 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 15 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 16 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 17 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ОСВОЄННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ

Основними цілями, які варто досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- уміти пояснити, що таке соціалізація й у чому її сутність;
- показати, які існують погляди соціологів на соціалізацію;
- розкрити природу процесу соціалізації і назвати його основні етапи;
- пояснити суть основних сучасних моделей соціалізації і вміти розрізняти них;
- порівняти можливості одноуровневого і багаторівневого підходів до досліджень соціалізації.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – М.: Прогресс, 1986. – 320 с.
- 2 Глассер У. Школы без неудачников. – М.: Прогресс, 1991. – 140 с.
- 3 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.

- 4 Кон И.С. НТР и проблема социализации молодежи. – М.: Знание, 1987. – 160 с.
- 5 Кон И.С. Открытие "Я". – М.: Политиздат, 1978. – 136 с.
- 6 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 7 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1995. – 228 с.
- 8 Левицкая А.Г. Урбанизация и воспитание: социологический анализ. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1989. – 210 с.
- 9 Лукашевич М.П. Соціологізація школи і соціалізація молоді // Національний прогрес України. Сутність. Виміри. Перспективи: Матеріали наукової конференції. – К.: Компас, 1993. – 204 с.
- 10 Лукашевич Н.П. Социология воспитания. – К.: МАУП, 1996. – 158 с.
- 11 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 12 Мігович І.І. Основи соціології. – Ужгород: Патент, 1996. – 186 с.
- 13 Монсон П. Лодка на аллеях парка. Введение в социологию: Пер. со швед. – М.: Весь Мир, 1994. – 378 с.
- 14 Молодежь: проблемы формирования и воспитания. – М.: Молодая гвардия, 1978. – 114 с.
- 15 Москаленко В.В. Социализация личности (Философский аспект). – К.: Выща шк., 1986. – 214 с.
- 16 Мудрик А.В. Социализация в смутное время. – М., 1991. – 160 с.
- 17 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 18 Пентков Е.М. Социальные нормы: управление, воспитание, поведение. – М.: Высш. шк., 1990. – 126 с.
- 19 Семенов В.Д. Взаимодействие школы и социальной среды. – М.: Наука, 1986. – 125 с.
- 20 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. – М.: Феникс, 1994. – 450 с.
- 21 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 22 Соціалізація особистості як проблема національної освіти: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Ч.1. – Ніжин: Педінститут, 1992. – 67 с.
- 23 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 24 Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. – Львів: Кольварія, 1996. – 426 с.
- 25 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 26 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 27 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Основними цілями, яких необхідно досягти в процесі освоєння цієї теми, можуть бути наступні:

- усвідомити зміст поняття "культура" і знати, під яким кутом зору даний феномен вивчається соціологією;
- знати, що розуміється під культурою в широкому і вузькому значеннях цього слова;
- визначити сутність і зміст основних елементів культури як системи;
- уміти виділити основні форми, види і рівні культури і показати їхнє значення в регуляції громадського життя;
- мати представлення про механізм взаємодії різних форм культури і їхньому впливі на розвиток сучасного суспільства;
- розрізняти основні підходи, що характеризують взаємодія культури з іншими сферами громадського життя;
- розуміти зміст основних функцій культури в сучасному суспільстві.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Анисимов С.Ф. Духовные ценности: Производство и потребление. – М.: Мысль, 1988. – 146 с.
- 2 Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс, 1993. – 160 с.
- 3 Бобнева М.И. Социальные нормы и регулирование поведения. – М.: Политиздат, 1978. – 98 с.
- 4 Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Избр. произведения. – М.: Прогресс, 1990. – 460 с.
- 5 Витаньи И. Общество. Культура. Социология. – М.: Прогресс, 1984. – 436 с.
- 6 Здравомыслов А.Т. Потребности. Интересы. Ценности. – М.: Политиздат, 1986. – 260 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.

ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО: МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ПОВОДЖЕННЯ

Як основні мети, яких необхідно досягти при вивченні даної теми, можна рекомендувати наступні:

- розібратися в змісті понять "людина", "індивід", "особистість", а також в особливостях соціологічного підходу до вивчення особистості;
- усвідомити соціологічну структуру особистості і уміти виділити основні її елементи;
- знати основні положення соціологічних концепцій особистості, а також уміти показати розходження між ними;
- скласти уявлення про механізми взаємодії людини і суспільства.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бекешкина И.Э. Структура личности. Методологический анализ. – К.: Наук, думка, 1986. – 170 с.

- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Григорьян Б.Т. Человек. Его положение и призвание в современном мире. – М.: Мысль, 1986. – 86 с.
- 4 Даутов Т.М. Личность как социологическая проблема. – Алма-Ата: Наука, 1970. – 164 с.
- 5 Кон И.С. Социология личности. – М.: Политиздат, 1967. – 140 с.
- 6 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 7 Личность как объект социологии / Отв. ред. В.Н. Лавриненко. – Красноярск, 1971. – 280 с.
- 8 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 360 с.
- 9 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 10 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 11 Платонов К.К. Структура и развитие личности. – М.: Наука, 1986. – 204 с.
- 12 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.:МАУП, 1998. – 372 с.
- 13 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 14 Туленков Н.В. Социология личности: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 15 Франселла Ф., Баннистер Д. Новый метод исследования личности: Руководство по рецептурным личностным методикам: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 266 с.
- 16 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 17 Харчева В.Г. Основы социологии: Учебник. – М.: Логос, 1997. – 320 с.
- 18 Хомич И.И. Человек – живая система: Естественнонаучный и философский анализ. – Минск: Беларусь, 1986. – 80 с.
- 19 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 20 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛЬНІ ДІЇ, ВЗАЄМОДІЇ І ВІДНОСИНИ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Основними цілями, які варто досягти в процесі освоєння даної теми, можуть бути наступні:

- розібратися в суті соціологічних понять "соціальна дія", "соціальна взаємодія", "соціальне відношення" і уміти визначати їхній зміст і розходження;

- виділити основні ідеї і принципи системи соціальної дії, а також назвати її структурні елементи;
- усвідомити умови і принципи, що лежать в основі різних соціальних взаємодій, а також знати сутність основних прийомів для оцінки взаємодії людей;
- визначити змістовні і видові особливості соціальних відносин і показати їхню роль у функціонуванні і розвитку суспільних структур;
- зрозуміти основні підходи і зміст механізму соціального життя суспільства і суспільного поведіння людей.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с.
- 2 Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 132 с.
- 3 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 4 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 5 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1995. – 228 с.
- 6 Лукашевич Н.П., Туленков Н. В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 7 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 8 Мігович І.І. Основи соціології. – Ужгород: Патент, 1996. – 186 с.
- 9 Монсон П. Лодка на аллеях парка. Введение в социологию: Пер. со швед. – М.: Весь Мир, 1994. – 378 с.
- 10 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.: МАУП, 1998. – 372 с.
- 12 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. – М.: Феникс, 1994. – 450 с.
- 13 Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 298 с.
- 14 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 15 Социологический словарь / Сост. А.Н. Елсуков, К.В. Шульга. – Минск: Университетское, 1991. – 318 с.
- 16 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 17 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 18 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г. В. Осипова – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 19 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Основні цілі, які варто досягти в процесі вивчення даної теми:

- пояснити сутність і зміст соціального конфлікту, а також визначити, які його сторони вивчає соціологія;
- скласти уявлення про основні теорії соціального конфлікту, уміти розкрити їхню головну суть;
- показати, які типи соціальних конфліктів бувають і по яких ознаках вони виділяються;
- розкрити природу соціальних конфліктів і назвати основні причини їхнього виникнення;
- знати основні методи дозволу конфліктів, а також обґрунтувати свій спосіб виходу з конфліктної ситуації;
- навчитися користуватися сіткою Томаса-Кілмена для визначення типу поведінки людей при дозволі конфліктних ситуацій.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бородкин Ф.М., Коряк Н.М. Внимание: конфликт / Отв. ред. В.А. Заргаров. – Новосибирск: Наука, 1989. – 90 с.
- 2 Гурков И.Б. Проблемы теории конфликта в современной научной литературе: Аналитический обзор // Известия АН СССР. Серия "Экономика". – 1991. – №1 – 24 с.
- 3 Данченко Е.А., Титаренко Т.М. Личность: конфликт, гармония. – К.: Политиздат Украины, 1989.
- 4 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 5 Здравомыслов А.Г. Социология конфликта: Учеб. пособие. – М.: Аспект-Пресс, 1995. – 308 с.
- 6 Здравомыслов А.Г. Фундаментальные проблемы социологии конфликта и динамика массового сознания // Социологические исследования. – 1993. – № 3. – 12 с.
- 7 Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. – К.: Наук, думка, 1996. – 170 с.
- 8 Казмиренко В.П. Социальная психология организаций. – К.: МАУП, 1993. – 208 с.
- 9 Кичанова И.М. Конфликт: за или против. – М.: Мол. гвардия, 1978. – 110 с.
- 10 Конфликты и технология их предупреждения / Н.С. Данакин, Л.Я. Дятченко, В.И. Сперанский. – Белгород: Центр социальных технологий, 1995. – 130 с.
- 11 Крутько В.В. Менеджмент кризисных ситуаций: Метод. рекомендации. – К.: МАУП, 1994. – 216 с.
- 12 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 13 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.

МЕТОДИКА І ТЕХНІКА СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основними цілями, яких необхідно досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- дати визначення поняттям "методологія", "методика", "метод", "техніка" і "процедура" соціологічного дослідження;
- усвідомити суть поняття "соціологічне дослідження" і знати основні етапи його проведення;
- зрозуміти сутність і специфіку основних типів і видів соціологічних досліджень;
- знати зміст основних методів збору соціологічної інформації, їхньої переваги й обмеження;
- мати представлення про програму соціологічного дослідження, змісті її розділів і основних структурних елементів;
- знати основні правила розробки дослідницького інструментарію;
- уміти визначити способи вимірів у соціології, а також процедуру пояснення результатів соціологічного дослідження.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Волков Ю.Г., Мостовая И. В. Социология: Учебник для вузов.— М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 2 Гречихин В.Г. Лекции по методике и технике социологических исследований. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 218 с.
- 3 Как провести социологическое исследование. – М.: Политиздат, 1990. – 190 с.
- 4 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 360 с.
- 5 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 6 Ноэль Э. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии. – М.: Прогресс, 1978. – 330 с.
- 7 Основы прикладной социологии: Учебник для вузов: В 2 т. / Под ред. Ф.Э. Шереги, М.К. Горшкова. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 510 с.
- 8 Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. – К.: Наук. думка, 1996. – 116 с.
- 9 Паниотто В.И. Качество социологической информации: Методы, оценка и процедуры обеспечения. – К.: Наук, думка, 1986. – 84 с.
- 10 Рабочая книга социолога. – М.: Наука, 1983. – 168 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.: МАУП, 1998. – 372 с.
- 12 Туленков Н.В. Социологическое исследование: Конспект лекций по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 13 Харчева В.Г. Основы социологии: Учебник. – М.: Логос, 1997. – 320 с.
- 14 Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. – М.: Наука, 1987. – 526 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

- 1 Соціологія як наука і її структурні рівні.
- 2 Особливості соціологічного підходу до суспільства. Соціальні закони.
- 3 Відмінність соціології від інших гуманітарних дисциплін.
- 4 Етапи розвитку соціологічного знання.
- 5 Історія розвитку соціології: закордонна соціологія ХІХ-ХХ століть
- 6 Девіаційна поведінка. Моделі девіаційної адаптації особистості до даного суспільства та культури.
- 7 «Молодіжна культура» як рівень розвитку культури
- 8 Поняття «особистість» і типології особистостей у соціології.
- 9 Укажіть, до якого культурного рівня має відношення етнічна культура. Приведіть приклади.
- 10 Соціальна самосвідомість і фактори його розвитку.
- 11 Чи має відношення спорт до культурних універсаліям? Обґрунтуйте свою точку зору і приведіть приклади.
- 12 Соціалізація особистості, її види і стадії в мікро- та макросоціології.
- 13 Історія вітчизняної соціології: ХІХ-ХХ століть.
- 14 Поясніть зв'язок понять: «аномія», «девіація», «маргинальність», «модальна особистість». Приведіть приклади.
- 15 Теорія культурно-історичних типів Н.Я.Данилевського.
- 16 Соціальна самосвідомість особистості: поняття, фактори, ознаки прояву кризи соціальної самосвідомості.
- 17 Основні напрямки розвитку соціологічної думки.
- 18 Поясніть чим обумовлене соціальне явище маргинальності.
- 19 Соціальна культура і рівні взаємодії соціальних культур.
- 20 Соціалізація в макросоціології.
- 21 Поясніть інтерес сучасних гуманітарних наук до лудології.
- 22 Поняття «соціальна роль», «соціальний статус» і їх інтерпретація в теорії соціальної стратифікації і соціальної мобільності.
- 23 Соціалізація в мікросоціології.
- 24 Контркультура і її місце у взаємодії соціальних культур. Обґрунтуйте свою відповідь і приведіть приклади.
- 25 Основні напрямки західної соціології.
- 26 Антиеволюційна модель суспільного розвитку.
- 27 Яке відношення правила шлюбних відносин мають до соціальної культури?
- 28 Види соціальної адаптації особистості в даному суспільстві і культурі.
- 29 Етноцентризм, акомодация, асиміляція і культурний добір у процесі соціокультурної інтеграції.
- 30 Поняття особистості в соціології і класифікація потреб особистості.
- 31 Мікро- та макросоціологія: об'єкти і методи дослідження.
- 32 Роль ідей П. Сорокіна в соціології.
- 33 Стадії первинної соціалізації особистості.
- 34 Яке відношення має аксіологія до культури як соціальному явищу?

- 35 Рівні взаємодії соціальних культур і характер зв'язків між ними.
- 36 Суїцид як соціальне явище.
- 37 Ескейпізм як соціальне явище. Поясніть та приведіть приклади.
- 38 Основні елементи соціальної культури. Чи всі елементи мають відношення до загальнолюдської культури?
- 39 Рівні аналізу соціальної дійсності з погляду соціології як науки.
- 40 Конформізм як соціальне явище. Поясніть і приведіть приклади.
- 41 Назвіть первинну ланку соціологічного аналізу дійсності.
- 42 «Індивід», «особистість», «індивідуальність» і соціальне поведіння.
- 43 У чому полягає зв'язок сучасних типів особистості та моделей девіаційної адаптації особистості до даного суспільства і культури? Обґрунтуйте свою відповідь і приведіть приклади.
- 44 Соціальна самосвідомість особистості.
- 45 Етапи розвитку соціологічної думки.
- 46 Поняття «особистість» у соціології і психології. Типологія особистостей, запозичена з психології.
- 47 Мова як соціокультурне явище. Поясніть та приведіть приклади.
- 48 Соціал-дарвінізм в історії соціології.
- 49 Поняття «культура» і поняття «соціальна культура»: загальне й особливе.
- 50 Соціальні спільності і соціальні відносини між ними.
- 51 У чому полягає зв'язок між аномією та девіацією?
- 52 Мала соціальна група і її вплив на соціалізацію особистості.
- 53 Види та форми девіаційної поведінки. Девіантна культура. Приведіть приклади.
- 54 Історія закордонної соціології XIX-XXI століть.
- 55 Історія вітчизняної соціології. Інтегративна соціологія.
- 56 Теорія культурно-історичних типів у трактуванні Н.Я.Данилевського.
- 57 Інваріація та коваріація в дії соціальних законів. Приведіть приклади.
- 58 Історія закордонної соціології. Сутність «хотторнського ефекту».
- 59 Типові зв'язки і взаємодії в соціальній культурі. Приведіть приклади.
- 60 Елітна та фольклорна культура: загальне й особливе.
- 61 У чому полягає зв'язок суперкультури і субкультури? Приведіть приклади.
- 62 Назвіть фази життєвого циклу культурно-історичного типу. Приведіть приклади.
- 63 Спеціальні соціологічні теорії і їхній зв'язок з теоретичною і прикладною соціологією.
- 64 Соціальна роль і соціальний статус, їхнє значення для розвитку особистісної самосвідомості.
- 65 Основні напрямки західної соціології.
- 66 Класифікація рівнів культури.
- 67 Класифікація рівнів взаємодії соціальних культур і характер їхніх зв'язків.
- 68 Чи існує зв'язок субкультури та девіантної культури? Обґрунтуйте свою відповідь.
- 69 Особливості соціологічного підходу до аналізу соціальних явищ.
- 70 Поняття «маргинальність» і соціально-психологічні корені явища.

- 71 Стадії соціалізації в соціології.
- 72 Чи існують несоціалізовані особистості? Коли починається процес соціалізації?
- 73 Поясніть інтерес сучасних гуманітарних наук до теорії гри.
- 74 Чи має відношення спорт до культурних універсаліям? Обґрунтуйте свою відповідь і приведіть приклади.
- 75 Назвіть крапку відліку соціологічного аналізу дійсності. Обґрунтуйте свою відповідь.
- 76 Суїцид як соціальне явище.
- 77 Роль ідей П.Сорокіна для розвитку соціології.
- 78 «Індивід», «особистість», «індивідуальність» у соціальному поведженні.
- 79 Яке відношення правила шлюбних відносин мають до соціальної культури? Обґрунтуйте свою відповідь.
- 80 «Індивід» і «особистість». Класифікація особистісних потреб.
- 81 Рівні аналізу соціальної дійсності з погляду соціології.
- 82 Бунт як соціально-психологічне явище. Приведіть приклади.
- 83 Спеціальні соціологічні теорії і їхній зв'язок з теоретичною і прикладною соціологією.
- 84 Висока і народна культури: загальне й особливе. Приведіть приклади.

ПРИКЛАДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

МОДЕЛЬ АНКЕТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПО ТЕМІ «НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВУЗАХ УКРАЇНИ»

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шановний керівник вузу!

У зв'язку з розробкою основних напрямків удосконалювання підготовки іноземних фахівців, а також необхідністю розширення міжнародного співробітництва України в сфері вищого утворення просимо взяти участь в експертному опитуванні, присвяченому даній темі. Ваші компетентні відповіді, засновані на значному організаційно-педагогічному досвіді навчання іноземних студентів, покликані допомогти в пошуку оптимальних шляхів і засобів рішення проблем підготовки закордонних фахівців у нашій країні.

Заздалегідь дякуємо Вас за відверті відповіді на питання анкети.

Краматорськ, 2004 р.

1. Назвіть (приблизно) число іноземних студентів, що навчаються у Вашому вузі в даний час.

- До 10 чоловік
- Від 11 до 50 чоловік
- Від 51 до 100 чоловік
- Більш 100 чоловік

2. Перелічіть країни, з яких прибутку студенти-іноземці.

- а) назви країн
 - Західна Європа, США, Канада, Японія
 - Центральна і Східна Європа
 - Китай
 - Азія
 - Близький Схід
 - Африка
 - Латинська Америка
 - СНД

б) кількість країн

- 1-2
- 3-5
- 6-10
- 11-20

більш 20

3. Чим, на Вашу думку, залучає іноземних студентів навчання у вітчизняних вузах (Вашому вузі)?

Невисока вартість (дешевина) навчання

Висока якість (рівень) навчання (у тому числі фундаментальність підготовки, навчальні традиції вузу, його авторитет, престиж, високий рівень професорсько-викладацького складу, широкий набір спеціальностей, наявність необхідної спеціальності і т.д.)

Прагнення вивчити російську (українську) мову

Інше _____

4. По яких країнах найбільше помітно скоротився контингент іноземних студентів, що навчаються у Вас?

Західна Європа, США, Канада, Японія

Центральна і Східна Європа

Китай

Азія

Близькі Схід, арабські країни

Африка

Латинська Америка

СНД

Скорочення немає

Чисельність іноземних студентів, що навчаються, зростає

5. Які основні причини скорочення контингенту?

Політична і соціально-економічна нестабільність в Україні (розпад СРСР, інфляція, дорожнеча життя, що зросли транспортні витрати, ріст злочинності, міжнаціональні конфлікти)

Матеріальні проблеми (необхідність учитися за контрактом, на комерційній основі, платити за навчання, відмовлення закордонних держав фінансувати навчання, погіршення їхнього фінансового становища й ін.)

Політичні зміни в самих країнах (зміна державного ладу, політичного курсу, оголошення суверенітету й ін.)

Посилення конкуренції з боку європейських вузів, відкриття нових власних вузів

Низький рівень базових знань, погана довузовська підготовка (жорсткість вимог до, що навчаються зі сторони українських вузів, складності в оволодінні спеціальністю й ін.)

Організаційні труднощі (розривши традиційних зв'язків, складності з візами, відсутність міждержавних угод, освітніх програм, нерегульованість виїзду студентів на навчання в Україну й ін.)

6. Яка частка надходжень від навчання на комерційній основі іноземних студентів у зіставленні з бюджетним фінансуванням Вашого вузу в поточному навчальному році?

Від 1 до 5%

Понад 5%

Важко відповісти

7. Яка річна вартість навчання (у середньому) на комерційній основі одного іноземного студента у Вашому вузі?

Менш 500\$

Від 500 до 1000\$

Від 1001 до 1500\$

Від 1501 до 2000\$

Більш 2000\$

8. На яких умовах, на Вашу думку, повинні навчатися в українських вузах студенти з країн Балтії і СНД?

Регіон, країна	Безкоштовно	За гривні		За валюту	
		по пільговому тарифі	за повну вартість	по пільговому тарифі	за повну вартість
Балтія					
Закавказзя					
Молдова					
Казахстан					
Середня Азія					
Росія					
Беларусь					

9. Який повинна бути мінімальна річна вартість навчання одного іноземного студента в Україні?

Менш 1000\$

Від 1000 до 2000\$

Від 2001 до 3000\$

Від 3001 до 4000\$

Від 4001 до 5000\$

Від 5001 до 10000\$

Більш 10000\$

10. Чи існує ворожість у відношенні іноземних студентів у Вашому місті, вузі?

У місті

У вузі

Так.....

Немає.....

Не відповіли.....

11. Якщо так, то з боку яких шарів і груп населення це виявляється (молоді, студентів, робітників і т.д.)?

Молоді

Робітників

Малозабезпечених, малоосвічених шарів

12. Студенти яких країн (регіонів) виявляються в першу чергу об'єктом національної ворожості, якщо така має місце у Вашому вузі або в місті?

Закавказзя

Азії (насамперед Китаю)

Близьких Схід, арабських країн, Африки

13. Чи доцільно уведення викладання іноземним студентам на іноземних мовах?

Так

Немає

Важко відповісти

14. Якщо так, то по яких предметах і на яких мовах?

а) по предметах

Математика, основи технічних дисциплін

Гуманітарні і соціально-економічні науки

Спеціальні дисципліни

Всі основні предмети

б) на мовах

Англійський

Французький

Німецький

Іспанський

Інші

15. Чи випробує Ваш вуз потреба в підручниках, довідково-методичній літературі для навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Важко відповісти

16. Якщо так, то в яких саме?

По українській мові

По гуманітарних і соціально-економічних дисциплінах

По математиці і технічних дисциплінах

По фізиці, хімії, природничонауковим фундаментальним дисциплінам

По економіці й управлінських дисциплінах

По медицині

По спеціальних предметах

По всіх предметах, які викладаються

У словниках, довідниках

У методиці, новій літературі (новинках)

У літературі для підготовчих відділень

17. Чи доцільні (крім очного) інші форми навчання іноземних студентів?

Заочне Дистанційне Екстернат

Доцільно.....

Недоцільно

Важко відповісти.....

18. Чи володіє Ваш вуз автономією (самостійністю) у питаннях навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Важко відповісти

19. Потрібно чи введення в Україні єдиних нормативів (держстандартів) по навчанню іноземних студентів?

Так

Немає

Важко відповісти

20. Які основні проблеми, з якими зіштовхується Ваш вуз при навчанні іноземних студентів?

Труднощі забезпечення гарних (гідних) житло-побутових умов

Слабка (недостатня) базова підготовка іноземних учнів

Слабке володіння росіянином (українським) мовою

Відсутність (недостача) сучасної учбово-методичної літератури, навчального устаткування

Інші проблеми (у тому числі недолік кваліфікованих викладацьких кадрів)

21. Потрібно чи проводити загальнонаціональні (міжвузовські) семінари, конференції і т.п. з питань навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Важко відповісти

22. Брав участь чи Ваш вуз у міжнародних освітніх ярмарках?

Так

Немає

23. Чи вважаєте Ви доцільним функціонування межвузовських центрів міжнародного співробітництва?

Так

Немає

Не знаком з їхньою діяльністю

Важко відповісти

24. Чи існує планування набору іноземних студентів і аспірантів у Вашому вузі?

Так

Немає

25. З чим зв'язані квоти, закладені в план?

Наявність місць у студентських гуртожитках, побутові умови

Наявність навчальних місць

Матеріальні можливості іноземних студентів

Міждержавні угоди, держзамовлення і т.д.

Інше

26. Оцініте, будь ласка, по п'ятибальній шкалі ступінь готовності вузу прийняти на належному рівні іноземних студентів і аспірантів.

	1	2	3	4	5
Умови життя і навчання					
Гуртожиток					
Безпека					
Якість навчання					
Рівень лабораторних і практичних занять					
Медичне обслуговування					
Організація дозвілля і відпочинку					
Оснащеність кабінетів (майстерень) сучасним устаткуванням					
Якість підручників і методичних посібників					

28 Який механізм набору іноземних студентів на навчання у Ваш вуз?

Реклама вузу, у тому числі:

- у закордонних газетах і журналах
- у різних (у тому числі міжнародних) довідниках, спеціальних рекламних випусках, інформаційних аркушах (проспектах, буклетах)
- через закордонних випускників вузу
- через поїздки в країни представників вузу (ректорату)
- через різні фірми

Пошук абітурієнтів силами самого вузу (його представниками) у різних країнах

Допомога інших організацій, у тому числі:

- посольств
- посередницьких фірм
- Інтервузсервісу, Міністерства освіти України, центрів по роботі з іноземними студентами, суспільних фондів, суспільних і міжнародних організацій, проектів (TEMPUS, ISER і ін.)

Асоціації випускників українських вузів

Інші засоби і методи:

- через викладачів і студентів, що працюють і навчаються за рубежом
- через прямі зв'язки з закордонними вузами, наукові і професійні (індивідуальні) контакти керівників вузів
- через іноземних випускників вузу
- через створення СП за участю вузу
- інші

28. Чи має Ваш вуз потребу в створенні єдиної інформаційної бази з питань навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Не відповіли

29. Якщо так, то в якій інформації бідує Ваш вуз?

Про бажаним одержати утворення в нашому вузі, про потреби іноземних громадян у навчанні по відповідних спеціальностях в Україні

Про українські вузи, де навчаються іноземні учні (набір спеціальностей, вартість навчання, з яких країн прибутку учитися й ін.)

Про те, де можна розмістити інформацію (рекламу) про освітні послуги вузу

Про учбово-методичну літературу (і про те, як неї одержати)

Інше

30. Чи підтримує Ваш вуз зв'язку зі своїми колишніми випускниками? Чи має інформацію про їхню подальшу долю?

Так

Немає

31. Чи має Ваш вуз потребу у вивченні ринку освітніх послуг?

Так

Немає

32. Хто, на Вашу думку, міг би зробити допомога в організації ринку освітніх послуг?

Міністерство утворення України

Міжнародна Кадрова Академія

Інтервуз

Галузеві міністерства

Посольства України

Посередники

Інші

33. За допомогою чого доцільно проводити це вивчення?

Єдина інформаційна база (банк даних) із включенням у міжнародну вузівську комп'ютерну мережу

Довідники, проспекти, інформаційно-рекламні бюлетені для іноземних студентів і фірм

Міністерства (в Україні, за рубежем)

Ярмарку українських вузів

Представництва вузів за рубежем

34. Які освітні програми може запропонувати Ваш вуз іноземним студентам уже сьогодні?

Коледж

Бакалаврат

Програма підготовки фахівця

Магістратура

Аспірантура

Докторантура

Дворічні курси перекваліфікації (другий диплом)

Підготовчі курси росіянина (українського) мови

Підготовчий факультет, первинна підготовка

Стажування

Інші програми (форми) навчання

35. Тип Вашого вузу по профілі навчання.

Гуманітарний або соціально-економічний (у тому числі економічний, педагогічний, природничонауковий, юридичний, культурологічний, фізкультурний)

Технічний

Галузевий (профільний) вуз (сільськогосподарський, медичний, текстильний, юридичний, культурологічний)

36. Тип вузу по відомчій приналежності.

Підпорядкування Міністерству утворення України

Відомчого (галузевого) підпорядкування (Мінздраву, Мінсельхозу й ін.)

37. Місцезнаходження вузу.

Краматорськ, Київ, Харків, Одеса, Львів

Інші міста України

СПАСИБІ ЗА ДОПОМОГУ В ПРОВЕДЕННІ ДОСЛІДЖЕННЯ!

МОДЕЛЬ АНКЕТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ПО ТЕМІ «КОНФЛІКТ У ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ»

Суспільна соціологічна служба підприємства

АНКЕТА РОБІТНИКА

Шановний товариш!

Суспільна соціологічна служба підприємства звертається до Вас із проханням ознайомитися з даною анкетною і відповідати на питання, що утримуються в ній. Ваші відповіді нададуть істотну допомогу в справі формування свідомої дисципліни праці, поліпшення соціального мікроклімату й удосконалювання організації виробничого процесу.

Інструкція до заповнення анкети

По ряду питань Вам пропонуються різні варіанти відповідей. Насамперед уважно прочитайте їх і обведіть кружечком номер того варіанта відповіді, що відповідає Вашій думці.

Якщо жоден із запропонованих варіантів відповідей не збігається з Вашою думкою, напишіть його самі. На питання, що не мають варіантів відповідей, дайте свою відповідь у письмовому виді.

Питання

1 Чи знаєте Ви, що таке «конфлікт у трудовому колективі»:

- а) так;
- б) немає;
- в) недавно працюю – ще не зіштовхувався;
- г) ще не працюю – не маю представлення про трудові конфлікти.

2 Як Ви вважаєте, що є причиною трудового конфлікту:

- а) психологічна несумісність членів колективу;
- б) неспроможність начальника (бригадира) розв'язати конфлікт;
- в) погана організація роботи, дозвілля;
- г) Ваш варіант.

3 Якби Вам надали можливість самому вибрати форму організації праці, те яку б Ви zvolili?

- а) індивідуальна праця, при якому потрібно відповідати тільки за себе;
- б) праця в колективі, але за умови, що кожний відповідає сам за себе;
- в) праця в колективі по єдиному убранню.

4 чи Треба, на Вашу думку, при формуванні колективів враховувати психологічну сумісність їхніх членів?

5 чи Існує у Вашому колективі можливість вибору тих співробітників, з ким хотілося б виконувати те або інше виробниче завдання?

6 А що, на Вашу думку, характеризує взаємини у Вашому колективі в цілому?

- а) члени колективу з повагою відносяться до думки один одного, повна доброзичливість і взаємодопомога;
- б) відносини в основному гарні;
- в) члени колективу байдужий друг до друга, успіхи викликають заздрість, невдачі – зловтіха;
- г) члени колективу виражають негативне відношення до спільної діяльності.

7 Як Ви вважаєте, що заважає досягти зразкової виробничої дисципліни у Вашому колективі?

- а) недоліки в організації праці;
- б) несприятливий соціально-психологічний клімат;
- в) недостатня активність і відповідальність членів колективу.

8 Яку функцію, на Вашу думку, можуть виконувати в колективі конфлікти?

- а) позитивну;
- б) негативну;
- в) позитивну і негативну.

9 Чи приймаєте Ви участь у трудових суперечках у Вашому колективі?

- а) так, якщо вважаю, що моя думка обґрунтована;
- б) ні, я волію уникати трудові конфлікти;
- в) якщо не я, то хто ж ще.

10 Чи впливають, на Вашу думку, на ділові конфлікти між підлеглими і керівниками моральні і матеріальні заохочення?

11 Чи вважаєте Ви, що вміння керівника розв'язати конфлікт – ознака його професійності?

- а) немає;
- б) так;

12 У якій послідовності Ви б врегулювали конфлікт у Вашому колективі на місці керівника?

- а) з'ясування інтересів і цілей учасників конфлікту;
- б) відділення його причин від приводу;
- в) аналіз попередніх взаємин учасників;
- г) установлення сфери дії конфлікту і вибір способів його дозволу.

13 Як Ви вважаєте, які міри найбільш ефективні у Вашому колективі в боротьбі з постійними порушниками трудової дисципліни?

- а) звільнення;
- б) відображення вчинку в стінгазеті, товариський суд;
- в) обговорення на зборах, бесіда керівників колективу з порушником;
- г) відмовлення в підвищенні процентної надбавки до окладу.

14 Як Ви вважаєте, які способи дозволу внутріорганізаційного конфлікту більш ефективні у Вашому колективі?

- а) взаємне примирення конфлікуючих сторін;
- б) розгляд конфлікту на зборах трудового колективу;
- в) визнання провини одним з учасників конфлікту;
- г) механічне знищення конфлікту, зв'язане зі звільненням з організації.

ДЯКУЄМО ЗА ЗРОБЛЕНУ ДОПОМОГУ!

ТЕСТУВАННЯ ПО ТЕМІ «ЯКОЇ ВИ КЕРІВНИК»

Суспільна соціологічна служба підприємства

- 1 Чи охоче Ви беретеся за рішення задач, що вимагають нестандартного підходу?
- 2 З чи легкістю Ви звільняєтеся від звичних навичок роботи?
- 3 Чи довго Ви виявляєте увагу своєму колишньому колективові, пішовши на підвищення?
- 4 Чи прагнете Ви засвоїти універсальний стиль керівництва, придатний для багатьох ситуацій?
- 5 Чи умієте Ви безпомилково оцінювати своїх підлеглих, виділяючи серед них сильних, середніх і слабких?
- 6 Чи легко Вам вийти за рамки симпатій і антипатій, займаючись кадрами?
- 7 Чи вважаєте Ви, що немає універсальних методів роботи, а тому бажано сполучити різні методи в залежності від специфіки конкретних ситуацій?
- 8 Чи вважаєте Ви, що Вам легше уникнути конфліктів з вищестоящими керівниками, чим зі своїми підлеглими?
- 9 Вас турбують стереотипи відносини до роботи, що склалися у Ваших підлеглих?
- 10 Чи часто виявляються точними Ваші перші враження про керівників як особистостях?
- 11 Чи часто Ви пояснюєте свої невдачі в роботі об'єктивними умовами?
- 12 Чи часто Ви відчуваєте недостачу робочого часу?
- 13 Ви упевнені, що Ваше часте перебування серед підлеглих сприяло б підвищенню ефективності керівництва ними?
- 14 Чи завжди Ви охоче делегуєте перспективним працівникам свої владні повноваження?

Код до розшифровки тесту

Питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Кількість балів													
Так	1	0	0	0	2	1	1	1	0	1	1	0	0	2
Немає 0	0	1	1	2	0	0	0	2	0	0	2	1	2	

Зробіть бальну оцінку своїх відповідей і потім підрахуйте суму набраних окулярів.

До 5 балів. Ви більше фахівець, чим керівник. Якщо представиться можливість, то Вам краще звільнитися від адміністративної роботи. Ваше амплуа – роль такого функціонального організатора, як головний фахівець, головний інженер, головний технолог і т.п. Зробіть це не коливаючись!

Від 6 до 10 балів. Як керівник Ви ще не склалися. Якщо у Вашому колективі справи йдуть непогано, то краще не починати якихось значних змін. Більше прислухайтеся до думки досвідчених працівників, консультуйтеся з вищестоящими керівниками. Особливу увагу знайдіть на кадрові проблеми, колегіальні форми вироблення управлінських рішень. Сміліше затверджуйте в колективі цікаві традиції.

Від 11 до 15 балів. Ви відноситеся до керівника адміністративного типу. У Вас недужі організаторські здібності, що особливо помітно в умінні підбирати і розставляти кадри, розумно планувати роботу, виділяючи в ній пріоритети. Ви не йдете на приводові в кого-небудь, не боїтеся висловлювати свою думку. Одне лише побажання: не запускайте поточні справи, активніше передоручайте їхнім своїм підлеглим, але за умови їхнього превентивного підстрахування.

Від 16 до 20 балів. Ви – неабиякий, майже «ідеальний» керівник. Вам властивий новаторський підхід до всіх справ. У Вас прекрасні бійцівські якості, прояв яких багато в чому сприяє Вашій службовій кар'єрі. Однак Ви буваєте зайво категоричні і різання в оцінках, дозволяючи собі іноді «розгул» емоцій. Зменшіть деяку свою упередженість в оцінках дій вищестоящих керівників. Не остигайте у своєму духовному і фізичному самовдосконаленні, у професійному росту.

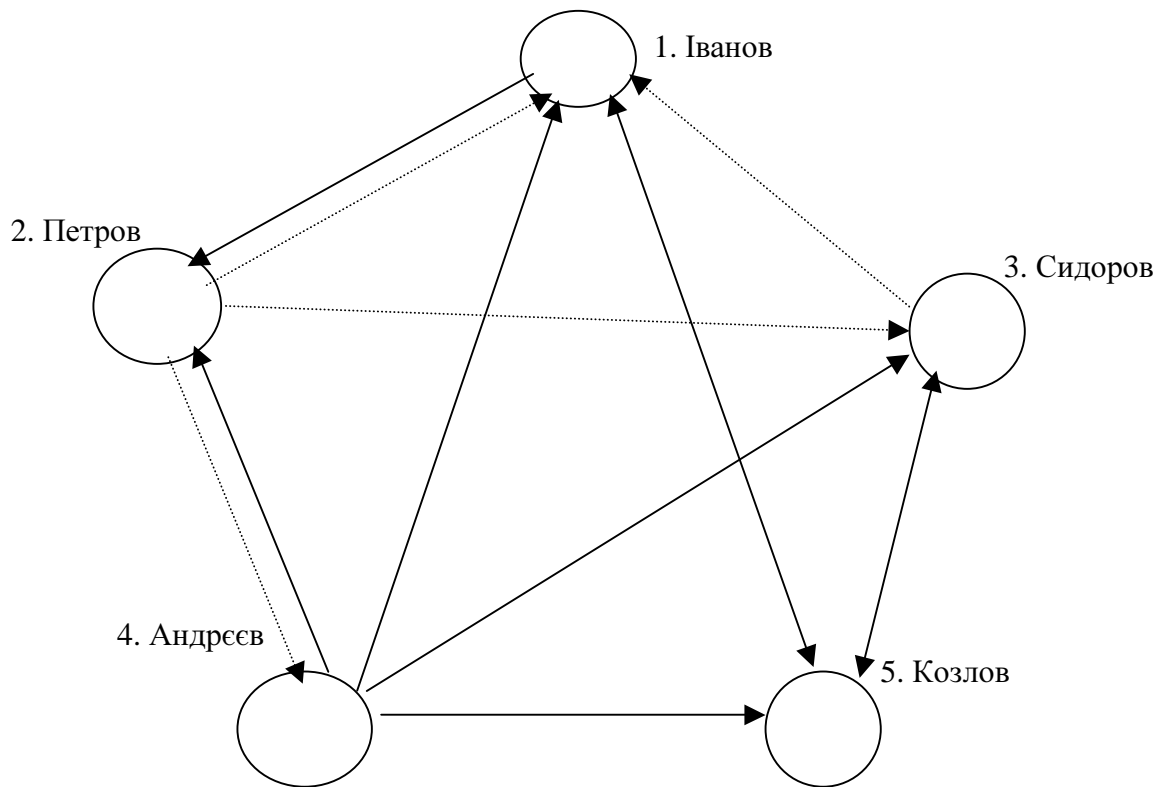
МОДЕЛЬ СОЦІОМЕТРИЧНОГО ОПИТУВАННЯ

СОЦІОКАРТА

Критерії	Укажіть номера членів групи, вказані в списку
1. Кого б Ви хотіли вибрати своїм бригадиром?	
2. Кого б Ви не хотіли вибрати своїм бригадиром?	
3. Хто може запропонувати Вас як бригадира?	
4. Хто не запропонує Вас як бригадира?	

Коли соціокарти заповнені і зібрані, починається етап обробки. Найбільш простими способами є графічний і табличний.

СОЦІОГРАММА

(графічний метод обробки даних соціометричного опитування)

—→ **Вибір**

↔ **Взаємний вибір**

⋯→ **Відхилення**

Із соціограми видно, що в бригаді чисельністю 5 чоловік найбільш авторитетним є член 5 (Козлов). Він одержав найбільшу кількість позитивних виборів: три з чотирьох можливих. Найбільш несприятливу соціально-психологічну позицію в бригаді займає член 4 (Андрєєв). Він одержав негативний вибір і не одного позитивного. На основі соціограми побудуємо соціоматрицю.

СОЦІОМАТРИЦЯ
(кількісний метод обробки даних)

Прізвища що вибирають Прізвища обраних	Іванов	Петров	Сидоров	Андрєєв	Козлов	Число зроблених позитивних виборів	Число зроблених негативних виборів	Алгебраїчна сума зроблених позитивних і негативних виборів
Іванов	X	-	-	+	+	2	2	0
Петров	+	X		+		2	0	2
Сидоров		-	X	+	+	2	1	1
Андрєєв		-		X		0	1	-1
Козлов	+		+	+	X	3	0	3
Число отриманих позитивних виборів	2	0	1	4	2	9	4	5
Число отриманих негативних виборів	0	3	1	0	0	X	4	X
Алгебраїчна сума отриманих позитивних і негативних виборів	2	-3	0	4	2	5	X	X

Методичні вказівки

до самостійної роботи з курсу «Соціологія»
для студентів економічних спеціальностей
денної форми навчання

Укладач

Мішура Віталій Борисович

Без редагування.

Подп. до друку
Ризографіч. друк.
Тираж 40 прим.

Ум. друк. арк.

Формат 60×84/16.
Облік. – вид. арк.